

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1917 kl. 3 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av herr Halléns motion, nr 122, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättringar i ordnings- och polisväsendet å landsbygden.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion har herr *Hallén* hemställt, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t begära en utredning om vilka åtgärder som kunna erfordras för att landsbygdens ordnings- och polisväsende må kunna fungera på ett fullt effektivt och tidsenligt sätt och med större planmässighet i samarbetet samt för riksdagen framläggas de förslag, vartill en dylik utredning kan föranleda.

Motionen.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Frågan om förbättrandet av ordnings- och polisväsendet å landsbygden, vilket av ålder ombesörjts av kronofogdar, länsmän och fjärdingsmän, har länge varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. För utredning av hithörande spörsmål och särskilt i vad mån nämnda ordinarie polisbevakning behövde förstärkas, tillsattes år 1901 en kommitté, den s. k. lantpoliskommittén, och på grund av denna kommittés förarbeten framlade Kungl. Maj:t för 1908 års riksdag ett förslag, som omfattade *dels* förstärkt ordningspolis i allmänhet på landsbygden, *dels* den särskilda art därav, som utgöres av den ridande polisen, *dels* ock

Utskottet.

slutligen den nya, för tillfälliga behov inrättade form av polisskydd å rikets landsbygd, vilken sedermera, grundad på statens kontrakt med vissa städer, benämndes reservpolisstyrka på landet, varjämte i organisationen även upptogs länsdetektiver. För det sålunda angivna ändamålet har riksdagen sedan årligen anvisat erforderligt förslagsanslag, som för innevarande år uppgår till 425,000 kronor och beräknas till 500,000 kronor för nästa år. Vad angår de närmare bestämmelserna rörande användande av detta anslag äro dessa senast fastställda genom nådiga cirkuläret den 30 juni 1916 sålunda:

»Det belopp, som av anslaget kan komma att ställas till Kungl. Maj:ts befallningshavandes förfogande, må av dem emot redovisningskyldighet användas till särskild polisstyrka att utgå i form av avlöning och reseersättning åt de personer, som befallningshavandena kunna komma att, i mån av behov, förordna att, mot åtnjutande av polistjänstemans befogenhet och skydd, biträda vid upprätthållande av ordning och säkerhet å landsbygden inom de särskilda länen, med iakttagande att bidrag till avlöning av ordningspolis med mera stadigvarande förordnande må utgå företrädesvis till kommuner, vilka själva lämnat tillskott, eller där landsting eller enskilda äro villiga att för ändamålet bidra, och att under inga förhållanden till sådan ordningspolis inom länet må av ifrågavarande anslag användas större belopp, än vad som av landsting, kommuner eller enskilda för ändamålet sammanlagt ställts till Kungl. Maj:ts befallningshavandes förfogande. Skulle emellertid behovet av sådan ordningspolis, varom nu är fråga, i något särskilt fall befinnas oavvisligt och medel till hans avlöning med hänsyn till nu föreskrivna villkor icke äro tillgängliga, skall underdånig anmälan därom göras hos Kungl. Maj:t, som då vill taga saken under särskild omprövning.

Skulle extra polisbiträde påkallas vid hälsobrunnar, marknader, kapplöpningar eller dylikt, må bidrag från polisanslaget lämnas, dock ej utan oavvisligaste behov, därest icke vederbörande med skäligt belopp deltaga i omkostnaderna.

Där genom enskildas eller kommuners sammanskott eller genom landstings anslag helt och hållet bekostas första uppsättningen av ridande polis med minst tre för ändamålet fullt dugliga hästar jämte mundering samt uniform och bevapning för två ryttare, må bidrag till uppehållande av sådan polis under år 1917, så länge stationen vederbörligen uppehålls, och mot det att orten förskjuter härför erforderlig kostnad, åtnjutas av statsmedel med hälften av härför belöpande kostnad, däruti

inberäknad nyanskaffning av såväl hästar som mundering och uniforms-persedlar, allt enligt av Kungl. Maj:ts befallningshavande vederbörligen granskad och godkänd räkning samt under villkor därjämte, att dessa ridande poliskonstaplar ställas under uppsikt, kontroll och förmanskap av en utav länsstyrelsen särskilt förordnad polisman.

Då enligt landstings beslut visst län för sig eller två län gemensamt anvisa nödigt befundet anslag för anställande av en länsdetektiv, samt härför erforderliga medel inom orten förskjutas, må bidrag till länsdetektivs avlöning och övriga utgifter för hans verksamhet, efter för varje år avslutad och av vederbörlig myndighet granskad och godkänd räkning, utgå av därför anvisade statsmedel med hälften av ortens kostnader för sådan detektivs verksamhet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande äga att i förekommande fall, när sådant provas oundgängligt, hos Kungl. Maj:t göra framställning om särskilt bidrag utav det för grövre brotts upptäckande och misstänkta personers efterspanande och gripande avsedda belopp.»

Såsom en anmärkningsvärd brist i den sålunda genomförda organisationen har emellertid efter dess genomförande framhållits, att myndigheterna enligt dess föreskrifter äro vid anställande av ifrågasvarande polismän snart sagt ovillkorligt beroende av kommuners, menigheters eller enskildas medverkan, så att det mest nödvändiga anställandet av polismän löper fara att omöjliggöras, därest anslag från orten vägras. På grund härav har det ifrågasatts införande av bestämmelser, varigenom vederbörande kommuner och samhällen kunna *förpliktas* att bidra till kostnaderna för behöflig ordningspolis. I Kungl. Maj:ts till denna riksdag avlåtna proposition angående omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. meddelas, att förarbeten till en lag om kommunernas skyldighet i detta avseende verkstälts inom kungl. civildepartementet, men ännu icke fortskridit så långt att frågan kan föreläggas innevarande års riksdag. Saken ansågs visserligen äga nära samband med fögderiförvaltningens omorganisation, men dock icke i sådan grad att några synnerliga olägenheter kunde följa av dess uppskjutande till följande år.

Mot 1908 års organisation av den förstärkta polisbevakningen å landet har anmärkts, att den lämpar sig huvudsakligen för vissa mera begränsade områden eller särskilda tillfällen, men däremot mindre för fyllande av behovet av förstärkt polisbevakning på landsbygden i allmänhet. Den stora huvudmassan av ifrågasvarande polisfunktionärer äro

också nu anställda för municipal-, stations- eller fabrikssamhällen och högst få för den egentliga landsbygden. Visserligen kan den ridande polisen, där sådan finnes anställd, i viss mån tillgodose denna landsbygds behov, men den synes icke kunna ersätta den vanliga ordningspolisen, enär den ridande polisens tjänstgöring huvudsakligen blir bunden vid de stora stråkvägarna.

För avhjälpande av den brist på polisbevakning å den egentliga landsbygden, som sålunda ansetts förefinnas jämväl efter 1908 års organisation, har ett förslag upprättats av den kommitté, som år 1909 fick i uppdrag att avgiva yttrande och förslag rörande omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. Detta förslag finnes infört i kommitténs år 1912 avgivna underdåniga betänkande. Vid utarbetande av förslaget undersökte fögderiförvaltningskommittén bland annat möjligheten av fjärdingsmannainstitutionens reformering i syfte att få till stånd en höjning av fjärdingsmännens kompetens i fråga om ordnings- och polisväsendet. Det ansågs därvid att en sådan reformering nödvändigtvis förutsatte en så avsevärd ökning av fjärdingsmännens löneförmåner, att den måste bliva alldeles för betungande, vare sig den komme att bestridas av kommunerna eller staten eller bäggedera. Den aflöning, som nu utgår till fjärdingsmännen, är nämligen i allmänhet så låg, att den icke ens kan anses utgöra skäligen ersättning för deras bestyr med indrivande av skatterestantier. Utöver nämnda bestyr jämte handräckning åt ortens kronolänsman samt tjänstgöring som ordningsmän vid marknader och dylika tillfällen torde fjärdingsmännens verksamhet nu i allmänhet icke sträcka sig och icke heller kunna ifrågasättas utan en avsevärd höjning av löneförmånerna. Fögderiförvaltningskommittén höll på grund härav före att någon rubbning i fjärdingsmannainstitutionen icke borde ske och att denna sålunda borde bibehållas såsom i huvudsak ett menighetsbestyr. Den erforderliga förbättringen av landsbygdens ordnings- och polisväsende syntes, enligt kommitténs mening, böra åvägbringas genom en ny organisation vid sidan av 1908 års organisation, vilken borde i huvudsak bibehållas, men givas en fastare ställning. Den nya organisationen, vilken sålunda skulle verka jämsides med den gamla, avsåg inrättande av distriktpoliser för landsbygden, vilkas antal föreslogs för hela riket till högst 250 med en år 1912 beräknad kostnad av 445,000 kronor, vilken skulle utgå av statsmedel. För stationering av dessa polismän skulle länen indelas i distrikt, i huvudsak

sammanfallande med länsmansdistrikten, varjämte polismännen vid förefallande behov skulle vara skyldiga tjänstgöra jämväl utom distrikten.

Detta förslag underkastades en ingående behandling av år 1912 utsedda sakkunniga. Med anledning av den kritik, som framstälts mot förslaget ej mindre av de sakkunniga, än även av övervägande antalet länsstyrelser samt justitiekanslersämbetet, har Kungl. Maj:t icke funnit sig kunna förorda detsamma, utan förklarat sig anse organisationen av den förstärkta polisbevakningen å landet böra i allt huvudsakligt bibehållas, sådan den fått sitt uttryck i propositionen till 1908 års riksdag.

Av den nu gjorda framställningen inhämtas, att undersökningar tidigare blivit verkställda i den nu föreliggande frågan samt att Kungl. Maj:t, efter övervägande av undersökningresultatet, funnit skäl icke föreligga till annan ändring i den nuvarande organisationen än vissa kompletterande bestämmelser med avseende å kommuners och samhällets skyldighet i fråga om polisväsendet, varom utredning redan är igångsatt. Även utskottet finner förhållandena för närvarande icke påkalla några åtgärder i motionens syfte, och detta så mycket mindre som 1908 års organisation av den förstärkta polisbevakningen å landet är så avpassad, att den bereder möjlighet i den mån behovet gör sig kännbart, till en utveckling av nämnda bevakning, så att den kan komma den egentliga landsbygden till godo i större utsträckning än vad nu är fallet. Det bör vidare erinras om att Kungl. Maj:ts proposition angående fögderiförvaltningens omorganisation upptager förslag om anställande av länspolismästare och skärpning av länsmännens kompetens i fråga om polisgöromålen i syfte att därigenom bereda viss förbättring med avseende å landsbygdens ordnings- och polisväsende. |

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 maj 1917.

På utskottets vägnar:

GUNNAR LÖWEGREN.

8 *Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande Nr 12.*

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Löwegren, Wikström, Bengtsson i Göteborg, Thore, Persson i Tofta, Sundberg, Eurén, Ericson i Funäsdalen, Elisson och Julin.

Reservation

av herrar *Thore* och *Eurén* beträffande motiveringen.
